

IĞDIR GERİ GÖNDERME MERKEZİ ZİYARET RAPORU

Rapor No:
2023/11

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu'nun 23.03. 2023 tarih ve 2023/282 sayılı kararıyla oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
KISALTMALAR	ii
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER	3
2.1. Merkeze İlişkin Genel Bilgiler.....	3
2.2. Merkez Personeli.....	3
2.3. Merkezde Kalan Özgürlüğünden Mahrum Bırakılanlar	5
3. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER	6
3.1. Merkeze Kabul, Yerleştirme ve Bilgilendirme Prosedürleri	6
3.2. Yönetim, Personelin Tutumu ve Şikâyet Prosedürleri	7
3.3. Fiziksel Koşullar	8
3.4. Sağlık Hizmetleri ve Psiko-sosyal Servis	10
3.5. Beslenme.....	13
3.6. Sosyal Faaliyetler, Günlük Yaşam ve Eğitim	13
3.7. Dış Dünya ile İletişim.....	14
3.8. Güvenlik	15
4. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER	16
4.2. Değerlendirmeler.....	16
4.3. Tavsiyeler.....	16
4.3.1. Merkez İdaresine Yönelik Tavsiyeler	17
4.3.2. Göç İdaresi Başkanlığına Yönelik Tavsiyeler	19
4.3.3. Iğdır Barosuna Yönelik Tavsiyeler	19

KISALTMALAR

AFAD : Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

AİÖK (CPT) : Avrupa İşkence ve İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele ya da Cezayı Önlenme Komitesi (European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment)

AYM :Anayasa Mahkemesi

BM : Birleşmiş Milletler

EKG : Elektrokardiyografi

OPCAT : İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol

para. : Paragraf

PSD : Psiko-sosyal Destek

s. : Sayfa

TİHEK : Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu

UÖM : Ulusal Önleme Mekanizması

YTS : Yabancı Terörist Savaşçı

YUKK : Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

1. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 20.04.2016 tarihli ve 29690 sayılı Resmî Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.

2. Türkiye, 14.09.2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 yılında onaylanarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'in 1'inci maddesine göre Protokolün amacı: *“bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır.”*¹

3. 6701 sayılı Kanun'un 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde “ulusal önleme mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak” Kurumun görevleri arasında yer almaktadır. Kanun'un 2/1-k bendine göre UÖM: *“İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi”* ifade etmektedir.

4. Geri gönderme merkezleri, kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı yerlerden birisi olup dayanağını 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'ndan (YUKK) almaktadır. YUKK'nin “Geri gönderme merkezleri” başlıklı 58'inci maddesine göre; *“İdari gözetime alınan yabancılar, geri gönderme merkezlerinde tutulurlar. Geri gönderme merkezleri Bakanlık tarafından işletilir. Bakanlık, kamu kurum ve kuruluşları, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yaparak bu merkezleri işlettirebilir. Geri gönderme merkezlerinin kurulması, yönetimi, işletilmesi, devri, denetimi ve sınır dışı edilmek amacıyla idari gözetimde bulunan yabancıların geri gönderme merkezlerine nakil işlemleriyle ilgili usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.”*

5. 22.04.2014 tarihli ve 28980 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe giren “Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi, İşlettirilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik'in 3/1-ç bendine göre; *“Geri gönderme*

¹ OPCAT 1. madde

merkezi: İdari gözetim altına alınan yabancıların barındırılmaları ve kontrol altında tutulmaları amacıyla kurulan ve doğrudan işletilen veya kamu kurum ve kuruluşlarıyla, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yapılarak işletirilen merkezleri” ifade eder.

6. Bu doğrultuda, 20-21.10.2022 tarihinde Iğdır Geri Gönderme Merkezine **habersiz** bir ziyaret gerçekleştirilmiştir. Ziyaret heyetinde İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanı ..., İnsan Hakları ve Eşitlik Uzman Yardımcıları ..., ... ve ... yer almıştır. Iğdır Valiliği tarafından görevlendirilen Hekim ..., Psikolog ... ve Tercüman ... heyete eşlik etmiştir.

7. Ziyaret, ilk olarak Merkez İdaresi ile yapılan ön görüşmeyle başlamıştır. Ön görüşmede, ziyaret heyeti tarafından ziyaretin amacı ve yöntemine ilişkin bilgiler verilmiş; Merkez İdaresinden ise Merkezin işleyişi ile mevcut durumu, personel ve Merkezde barındırılan yabancılar hakkında bilgiler edinilmiştir. Ziyaretin birinci gününde, idare ile yapılan ön görüşmenin ardından, çeşitli ihtiyaç malzemelerinin bulunduğu 2 adet ihtiyaç deposu ve yabancıların merkeze ilk girişte üst aramalarının yapıldığı alan incelenmiş, sonrasında heyet iki gruba ayrılarak, yabancılarla görüşmek üzere toplamda 3 ada² ziyaret edilmiştir. Yabancıların kaldığı adaların çeşitli bölümlerinde, Merkez personeli ve güvenlik görevlisi bulunmaksızın yabancılarla yapılan görüşmelerde, görüşmelerin herhangi bir misillemeye neden olmayacak şekilde gizli tutulacağı bilgisiyle birlikte, TİHEK ve ulusal önleme mekanizması görevi ile ziyaretin amacı ve kapsamı hakkında genel bilgiler verilmiş; kişisel verilerin gizliliği korunarak ziyaret neticesinde bir rapor hazırlanacağı ifade edilmiştir. Akşam saatlerinde ertesi gün devam etmek üzere ziyaret sonlandırılmıştır. Ziyaretin ikinci gününde, idare ile yapılan ön görüşmenin ardından sağlık servisi, avukat görüşme odaları, gibi ortak alanlar yerinde incelenmiş; ziyaret heyetinin bizatihi belirlediği adalar ziyaret edilerek yabancılar ile Merkez personeli bulunmaksızın özel görüşmeler yapılmıştır. Ziyaret, Merkez İdaresi ile yapılan son görüşme ile tamamlanmış ve bu görüşmede ziyarete ilişkin edinilen ilk gözlem ve tespitler İdareye iletilmiştir. Merkezdeki bina ve eklentilerin tamamına erişimin sağlanmasında, yabancılarla görüşülmesinde, bilgi ve belgelerin paylaşılmasında Merkez İdaresi ziyaret heyeti ile iş birliği içinde hareket etmiştir.

8. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 18.01.2022 tarihli ve 2022/43 sayılı Kararı ile Başkanlık Makamının 17.10.2022 tarihli ve 14816 sayılı oluruna istinaden Iğdır Geri Gönderme Merkezine³ 20-21.10.2022 tarihlerinde gerçekleştirilen ziyaret neticesinde edinilen

² Merkez bünyesinde etrafi çevrilerek ayrılmış, aktif kullanımda 10 ada bulunmakta; bu adalarda yabancıların barındırıldığı konteynırlar bulunmaktadır.

³ Bundan sonra kısaca Merkez olarak ifade edilecektir.

tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. MERKEZE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

9. Merkez; Iğdır İli Su veren yolu üzeri, Aşağı Ervacı Köyü'nde bulunan, sınırları belirlenerek çevrilmiş 10 adet ada içerisindeki konteynırlardan müteşekkil 1500 kişi kapasiteli bir yerleşkedir. Şehir merkezine 13 kilometre mesafede bulunan Merkeze, toplu taşıma imkânları ile ulaşım sağlanabilmektedir.

10. Daha önce Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) tarafından kullanılan yerleşke 20.04.2018 tarihinde Geçici Geri Gönderme Merkezi olarak kullanılmak üzere Göç İdaresi Başkanlığına devredilmiş, 21.11.2018 tarihinde ise kullanıma açılarak yabancı kabulüne başlanmıştır.

11. Merkez, 150.575 metrekarelik bir alan üzerine kurulmuştur.

12. Merkezin idari bölümleri ile yabancıların barındırıldığı kısımlar farklı alanlarda yer almaktadır.

2.2. MERKEZ PERSONELİ

13. Merkezde jandarma personeli dâhil olmak üzere 206 personel görev yapmaktadır.

14. Merkezde görev yapan 206 personel arasında iç güvenlikten sorumlu 74 koruma ve güvenlik görevlisi ve 60 jandarma personeli olmak üzere toplamda 134 güvenlik personeli bulunmaktadır. Dış güvenlik ve sevk hizmetlerinde görev yapan jandarma personeli sayısı ise 39'dur.

15. Merkezde kadrolu tercüman bulunmama ile birlikte, "Düzensiz Göçmenlerin Yönetimi, Kabulü ve Barınması Konusunda Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün Desteklenmesi Projesi" kapsamında görevlendirilen ve Türkçe-Farsça dilleri arasında çeviri yapabilen 2 tercüman çalışmaktadır. İhtiyaç hallerinde ise ilgili mevzuat çerçevesinde tercümanlık hizmeti satın alındığı veya avukatlık ve noterlik hizmetleri için ihtiyaç halinde yeminli tercümanların Merkeze alındığı belirtilmiştir.

16. Ziyaret tarihi itibarıyla Merkez kadrolarında görev yapan personelin mesleklere göre dağılımı tablodaki gibidir:

Unvan	Sayı
Elektrik Teknikeri	1

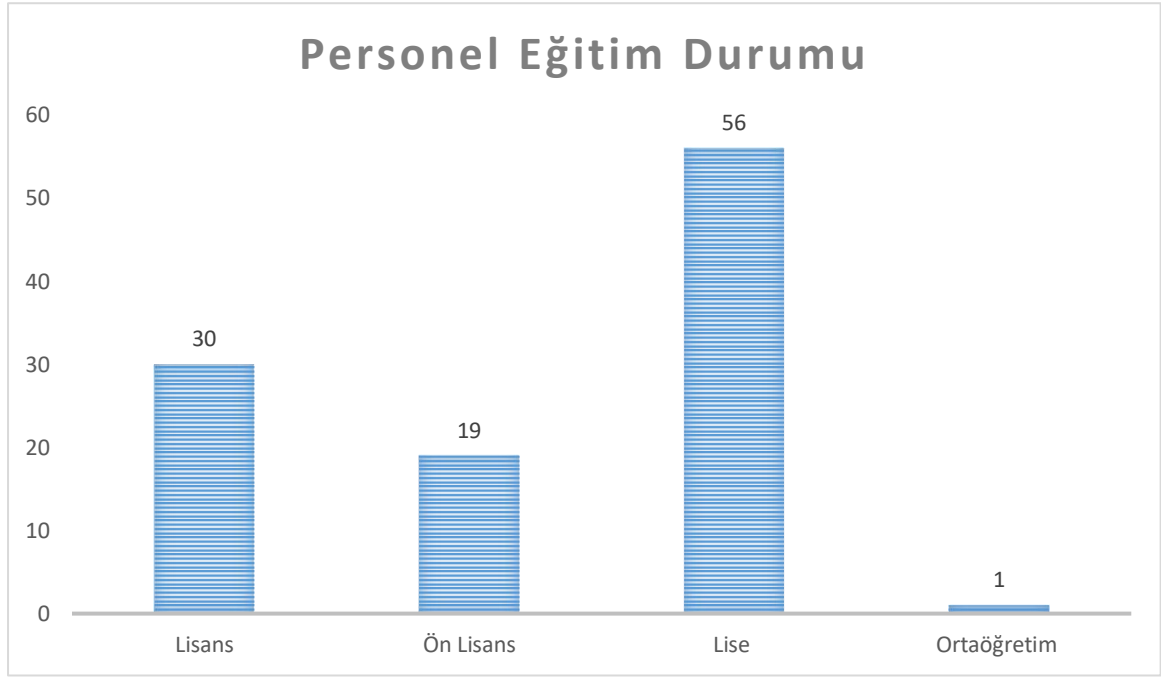
Gıda Mühendisi	1
İl Göç Uzman Yardımcısı	5
İl Göç Uzmanı	2
Koruma ve Güvenlik Personeli	74
Psikolog	1
Sosyal Çalışmacı	1
Sürekli İşçi	16
Şoför	2
Tercüman	2
Tesisat Teknikeri	1
Genel Toplam	106

17. Merkez personelinin hizmet içi eğitim müfredatında yer alan programlar tablodaki gibidir:

DURUM	EĞİTİM ADI	KONUSU	EĞİTİME KATILACAK MESLEK GRUPLARI	TARİH
Devam Etmekte Olan	Koruma ve Güvenlik Personeli Temel Eğitimi	GGM Güvenlik İşleyişi, Tanımlar ve Müdahale Şekilleri	Koruma ve Güvenlik Personeli	Mart-Aralık 2022
Tamamlanan	Temel İlk Yardım Eğitimi	İlk Yardım	Tüm Personel	7/8-12/13-14/15 Eylül 2022
Planlanan	Yangına Müdahale Eğitimi	Yangın Esnasında Yapılacaklar ve Müdahale Yöntemleri	Koruma ve Güvenlik Personeli / Sürekli İşçi Personeli	Kasım-Aralık 2022
Planlanan	Acil Durum Müdahale Eylem Planı	Acil Durumlarda Görevli Personelin Belirlenmesi ve Tahliye Planlaması	Koruma ve Güvenlik Personeli / Sürekli İşçi Personeli	Ocak-Şubat 2023
Tamamlanan	İnsan Hakları Eğitimi	İnsan Haklarının Korunması	Koruma ve Güvenlik Personeli	02.09.2022

18. Birleşmiş Milletler'in İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı, Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi İçin El Kılavuzu (İstanbul Protokolü) eğitim programı kapsamında bulunmamaktadır.

19. Ziyaret tarihi itibarıyla Merkez kadrolarında görev yapan personelin eğitim durumlarına göre dağılımı grafikteki gibidir:

2.3. MERKEZDE KALAN ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILANLAR

20. Merkezde ziyaret tarihi itibariyle 1.243 yabancı idari gözetim altında bulunmaktadır. Merkez idaresi tarafından idari gözetim altında tutulanlar arasında çocuk, kadın ve engelli yer almadığı ifade edilmiştir. Ziyaret esnasında Merkezde bulunanlar arasında 18 yaşın altında olduğunu iddia eden bir yabancı bulunmaktadır. Yabancının üzerinde kimliği bulunmadığı için yaşı tam olarak tespit edilememiş, Merkez İdaresi sorunun çözüme kavuşturulması için ilgili makamlarla yazışma süreci başlatmıştır. Yazışmalar sonucunda yabancının yaşının 18'den aşağı olduğunu tespiti durumunda Merkezden çıkış işlemlerinin başlatılacağı ifade edilmiştir. Görüşmeler sırasında koltuk değnekleri kullanan bir yabancıya da rastlanmıştır.

21. Merkezde tutulan yabancıların yaşları genel olarak 18-45 aralığındadır.

22. Ziyaret tarihi itibariyle Merkezde kalan yabancılar; Angola, Afganistan, Azerbaycan, Bangladeş, Cezayir, Eritre, Fas, Gana, Gürcistan, İran, Liberya, Nijerya, Pakistan, Tacikistan, Togo, Suriye, Yemen ve Zimbabve uyrukludur.

23. Merkezde ziyaret tarihi itibariyle 6 aylık idari gözetim süresi uzatılan yabancı bulunmadığı belirtilmiştir.

24. Ziyaret tarihinde Merkez İdaresi ile yapılan görüşmelerde, Merkezde yabancı terörist savaşçı (YTS) olmadığı bilgisi verilmiş ancak Merkez tarafından Kurumumuza iletilen bilgi ve belgelerde Merkezde 3 YTS şüphelisi bulunduğu belirtilmiştir. Bu kişilerin düzensiz göçmenlerden ayrı bir adada birlikte barındırıldığı ifade edilmiştir.

25. Ziyaret tarihi itibariyle, 2022 yılı içerisinde 6458 sayılı Kanunun 57/A maddesinde idari gözetime alternatif tedbirlerin uygulandığı yabancı sayısının 420 olduğu belirtilmiştir.

26. İdari gözetimi sonlandırılan yabancılar hakkında, 6458 sayılı Kanunun ilgili maddesine istinaden “belirli bir adreste ikamet etme” ve “bildirimde bulunma” gibi idari gözetime alternatif yükümlülükler getirildiği belirtilmiştir.

27. Merkezde kalan yabancı sayısının fazlalığı, personel sayısının yetersiz olması ve insan ticareti mülakatının kapsamlı bir süreç olması nedenleriyle insan ticareti mülakatları gerçekleştirilemediği ifade edilmiştir.

3. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

3.1. MERKEZE KABUL, YERLEŞTİRME VE BİLGİLENDİRME PROSEDÜRLERİ

28. Jandarma ile yapılan protokol kapsamında yabancıların üst aramasının jandarma personeli refakatinde güvenlik personeline, el dedektörü ve x-ray cihazı kullanılarak yapıldığı, elle arama gerekmesi halinde, bu işlemin jandarma personeli tarafından yerine getirildiği belirtilmiştir.

29. Merkeze kabul sırasında, yabancıların parmak izlerinin sorgulandığı, önceki kayıtları mevcut ise bu bilgilere göre kimlik bilgilerinin yeniden düzenlendiği, bu kişilerden yasal kalış hakkına sahip olduğu tespit edilenlerin herhangi bir işlem tesis edilmeden Merkeze alındıkları belirtilmiştir.

30. Daha öncesinde hakkında sınır dışı kararı olan yabancılar için yeni bir sınır dışı kararı alınmamakla birlikte, haklarında idari gözetim kararı alındığı, merkezde kaldıkları sürece sahip oldukları hakları, sorumlulukları ve geri gönderme prosedürü hakkında tercüman eşliğinde bilgi verildiği belirtilmiştir.

31. Merkeze kabul edilecek kişilerin merkeze kabulü sırasında teslim-tesellüm tutanağı, sınır dışı ve idari gözetim tebligat formu, değerlendirme formu, üst arama tutanağı, emanet alma tutanağı, düzensiz göçmen mülakat formu (gerekmesi durumunda) düzenlendiği, kayıt-kabul işlemi tamamlanan kişilerin güvenlik refakatinde odalarına yerleştirildiği belirtilmiştir.

32. Yabancıların varsa pasaport veya kimlik bilgilerine göre yoksa beyanları doğrultusunda bilgilerinin işlendiği, bu bilgilerin GöçNet veri tabanına aktarıldığı ifade edilmiştir.

33. Merkeze kabul edilen yabancıların uyruk, akrabalık ve yaş gibi durumları gözetilerek adalara ve daha sonra odalara yerleştirilme işlemlerinin gerçekleştirildiği, yabancıların oda ya

da ada değişikliği talep ettiğinde oda, yatak ve güvenlik durumuna göre değerlendirme yapılarak yer değişikliği sağlandığı belirtilmiştir.

34. Merkezde yapılan incelemelerde, yabancıların kabulünün yapıldığı bölümde Kurumumuzu tanıtan bir bilgilendirme afişi bulunmaktadır. Ancak, Merkez’de hem TİHEK afişleri hem de adli yardım, uluslararası koruma ve sınır dışı işlemleri ile ilgili bilgilendirme afişlerinin sayısının yeterli olmadığı görülmüş ve bu durum son görüşmede İdare ile paylaşılmıştır.

35. Merkezde çocuk barındırılmadığı, ailesinin refakatinde bulunan çocuk olması halinde ailenin işlemlerinin öncelikli değerlendirilerek merkezden mümkün olan en kısa sürede çıkışlarının sağlandığı, bu süre zarfında ise ailesi refakatinde kalan çocukların vakitlerini geçirebilmesi için açık ve kapalı çocuk oyun alanları bulunduğu idarece belirtilmiştir.

3.2. YÖNETİM, PERSONELİN TUTUMU VE ŐİKĀYET PROSEDÜRLERİ

36. Merkezde her adada bir adet olmak üzere toplam 10 adet dilek ŐikĀyet kutusu bulunmaktadır. Barınanların dilek ve ŐikĀyetlerini yazılı olarak kutulara bırakabildiği Merkez İdaresi tarafından belirtilmiştir.

37. Merkez İdaresi tarafından, yabancıların kendileriyle n değerlendirme yapan Psiko-sosyal Destek (PSD) personeline ve detaylı mülakat yapan il g uzmanına bire bir olarak da ŐikĀyetlerini iletebildiği, bunun dışında Merkez Müdürü veya görevlendirdiği personel aracılığıyla haftalık olarak barınanların ziyaret edildiği, talep ve ŐikĀyetlerinin alındığı, alınan talep ve ŐikĀyetlerin Merkez İdaresince değerlendirildiği ve makul ölçüdeki taleplerin ilgili birimlere iletildiği ifade edilmiştir.

38. Dilekelere 30 günlük yasal süre ierisince cevap verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ancak yabancıların kĀęit ve kaleme ulaşmalarının g olması nedeniyle talepler genellikle sözlü olarak iletilebilmektedir.

39. Barınanların merkezin düzenini bozmak amacıyla gruplaşmalarına, tek başına veya grup olarak yükümlülüklerini yerine getirmemelerine, verilen yemekleri yememelerine, aykırı davranışta bulunmalarına veya birbirlerinin husumet duygularını tahrik etmelerine izin verilmediği ifade edilmiş, bunun için Merkez İdaresi tarafından oda ya da ada değiştirme gibi tedbirler uygulandığı belirtilmiştir.

40. “İdari Gözetim Altında Bulunan Yabancıların Disiplin Süreci” ile ilgili cezai işlemler hakkında mevzuat çalışmasının hazırlık aşamasında olması nedeniyle yabancılar hakkında herhangi bir disiplin işlemi yapılmasının mümkün olmadığı değerlendirildiğinden, gerekli hallerde yabancılar hakkında adli süreç başlatıldığı belirtilmiştir.

41. Yakın dönemde, işkence ve kötü muamele iddiasıyla ilgili 1 düzensiz göçmenin başvuruda bulunduğu, olayın 22.05.2022 tarihinde akşam saatlerinde meydana geldiği, göçmenin durumu idareye 23.05.2022 saat 12.00 civarlarında bildirdiği, aynı gün adli ve idari soruşturma başlatıldığı belirtilmiştir.
42. İşkence ve kötü muamele iddiası kapsamında hakkında idari ve adli soruşturma başlatılan 1 jandarma personeli bulunduğu ifade edilmiştir.
43. Merkezde 2019-2022 yılları arasında 4 isyan vakası ve 9 firar vakası yaşandığı belirtilmiştir.
44. Merkezde ziyaret tarihine kadar yaşanmış olan ve ilgili mercilere bildirilen adli vaka sayısının 5 olduğu belirtilmiştir.
45. Merkezde yumuşak oda⁴ yer almamakta bunun yerine konteynırlar kullanılmaktadır. Bu konteynırlarda kamera bulunmamakta, penceresi olmadığı için de güneş ışığı almamaktadır. Konteynırların sert malzeme ile kaplı duvarlarına matkapla havalandırma delikleri açılmış, kapı kolları ise içeri kısımdan sökülmüştür. Yabancıların kendi aralarında kavga etmeleri gibi durumlarda bu konteynırlarda belirli bir süre tutulabildiği belirtilmiştir.
46. Bir hastanın hastaneye sevki talebiyle 19.10.2022 saat 22.00-23.00 arası 11 No.lu Ada'nın giriş kapısı önünde toplanan gruba jandarma personeli tarafından müdahale edilmesi sırasında bacağına darbe aldığını iddia eden bir yabancı ile görüşülmüş, görüşme sırasında yabancıların bacağında ekimoz tespit edilmiştir. Konuyla bağlantılı görüntülerin izlenmesi için kamera odasına gidilmiş ve belirtilen saat aralığı heyetimizce izlenmiştir. Bu saat aralığında yaşanan olayların yabancıların iddialarıyla örtüştüğü anlaşılmıştır.

3.3. FİZİKSEL KOŞULLAR

47. Yabancıların barındırıldığı konteynırlar içerisindeki odalar 12'şer kişiliktir. Ancak bu odalar 4 ayrı bölmeye ayrılmıştır.
48. Odalar 42 metre karedir. Yatay 7 metre, dikey 6 metre ve yükseklik 2,75 metredir.
49. Her bölmede iki yataklı bir adet ranza bulunmaktadır.
50. Merkezde bulunan bölmelerde 2 yabancı barındırılması söz konusu olabilmekteyken 7 yabancıya kadar da barındırılabilir. Bu nedenle bölmelerde kalan yabancı sayısında bir standart bulunmamaktadır.
51. Merkezde bulunan ve 4 ayrı bölmeye ayrılan odalarda 7 yabancıya kadar barındırılabilirdiğinden bölmelerde bulunan iki yataklı ranzalar yetersiz olabilmekte ve bu

⁴ Öfke veya kriz anları geçene kadar yabancıların kısa süreli olarak tutulduğu odalar yumuşak oda olarak adlandırılmaktadır.

nedenle yere iki adet yatak serilebilmektedir. Bu şekilde elde edilen 4 adet yatak da 7 kişi tarafından dönüşümlü kullanılabilir. Bu şekilde elde edilen 4 adet yatak da 7 kişi tarafından dönüşümlü kullanılabilir.

52. Merkezde engelliler için ayrılmış standartlara uygun oda bulunmamaktadır.

53. Tuvalet ve banyo odalardan bağımsız konteynırlar içerisinde bulunmaktadır. Her adada 7 adet tuvalet ve 6 adet banyo bulunmaktadır.

54. Merkezde barınanların kullanım alanlarında ısınma için elektrikli konvektör ısıtıcılar bulunmaktadır. Ancak ziyaret tarihinde her bölmede konvektör ısıtıcı bulunmadığı görülmüştür.

55. Merkez, konteynırlardan oluştuğundan betonarme yapılara göre dayanaksız olmakta ve sıklıkla onarım, düzenleme ve tadilat işlemleri yapılması gerekmektedir. 2022 yılı içerisinde yapılan işlemler, adaların U tipi şeklinde yeniden konumlandırılması, adaların içerisindeki çakıl taşlarının kaldırılarak beton dökülmesi, konteynır tabanlarının yenilenmesi, bazı konteynırların kapı ve pencerelerinin yenilenmesi, giriş kısmına yakın bir çadır içerisinde bulunan arama alanının ve konteynır biçimindeki kamera odasının yenilenmesi ve kamera ihtiyaçlarının giderilmesi şeklindedir.

56. Barınanların ortak kullanım alanlarında ve odalarında aydınlatma floresan ve led lambalar ile sağlanmaktadır. Barınma alanlarında her odada (4 bölme) 6 adet, ortak kullanım alanlarında ise 3 adet aydınlatma mevcuttur.

57. Merkezde barınan her bir yabancıya örtünme eşyası olarak battaniye verildiği, odalarda her yabancı için ayrı bir dolap bulunduğu idarece belirtilmiştir.

58. Her odada açılır kapanır pencereler bulunmaktadır.

59. Kış aylarının çok soğuk olduğu dönemlerde konteynırların yalıtımlı olmaması sebebiyle ısıtıcıların yeterli gelmediği belirtilmiştir.

60. Tuvalet ve duş alanları ile lavabolar kapsamlı temizliğe ihtiyaç duymaktadır. Bu alanların temizliği için yabancılara verilen herhangi bir temizlik malzemesi bulunmamaktadır. Tuvalet ve banyolar ile lavaboların temiz olmayışı ile birlikte, tuvalet ve banyoların kapı kollarının tamire ihtiyaç duyması ve lavabolarında bulunan musluk bataryalarının kırık olması gibi fiziksel yetersizlikler bulunmaktadır.

61. Tuvalet ve banyoların temizlik eksiklikleri toplu yaşam koşulları ile bir arada değerlendirildiğinde fekal-oral yolla bulaşan hastalıklara zemin hazırlamaktadır.

62. Merkeze yeni giriş yapan yabancılara sabun, havlu, şampuan, diş macunu, dezenfektan ve maske verildiği, ayrıca güvenlik personeli gözetiminde belirli aralıklarla tıraş bıçağı verilmekte olduğu, bunların kullanıldığı an tekrar toplanıp imha edildiği belirtilmiştir.

63. Kurumun kendi dezenfektan araçlarına sahip olduğu ve belirli aralıklarla dezenfekte işleminin yapıldığı ifade edilmiştir.

64. Merkeze giriş sonrasında, iki haftada bir verilen sabun ve şampuanın miktarı yetersiz olduğu değerlendirilmiştir. Bununla beraber yabancıların kişisel kıyafet temizliği kendilerine bırakılmaktadır. Kıyafet temizliği için ekstra malzeme olmaması, hijyenin yeterli bir şekilde sağlanması yönünde engel olmakla beraber toplu yaşam koşulları ve sabun - şampuan yetersizliği de göze alındığında ilaçlar doğru ve yeterli olarak kullanılsa bile skabiyez ön planda olmak üzere diğer bulaşıcı cilt enfeksiyonlarının görülmesi ve Merkezdeki diğer yabancılarla yayılmaktadır.

65. Merkezde sıcak su güneş enerjisi sistemiyle temin edilmektedir. Bu nedenle sıcak suya erişim kısıtlı olmaktadır.

66. Yabancıların Merkeze kendi kıyafetleri ile alındığı, yanlarında bulunan yedek kıyafetlerinin güvenlik amacıyla araması yapıldıktan sonra Merkeze alınmasına izin verildiği belirtilmiştir. Yabancıların ihtiyaç duyduğu kıyafet, çocuk bezi, ayakkabı vb. yardımların Merkez imkânları dâhilinde Merkez müdürlüğünce sağlandığı ifade edilmiştir. Ancak ziyaret sırasında kışlık kıyafetleri olmayan yabancılar bulunduğu, bu kişilerin üstlerine battaniyeye alarak ısınmaya çalıştığı görülmüştür.

67. Adalarda ibadethane olarak ayrılan, fakat yaşam alanlarında yabancılarla yapılan görüşmeler sırasında kullanılmadığı ifade edilen kapalı bir alan mevcuttur.

68. Merkez, genel fiziksel durumu itibarıyla barındırdığı yabancılarla insani şartlara uygun bir barınma hizmeti sağlama konusunda yetersizdir.

3.4. SAĞLIK HİZMETLERİ VE PSİKO-SOSYAL SERVİS

69. Merkezde İl Sağlık Müdürlüğünden görevlendirilen 1 hekim ve 1 hemşire mevcuttur. Sağlık personelinin çalışma saatleri 08.30-17.30'dur.

70. Sağlık bölümünde acil sağlık hizmetlerinin sunulması yanında hastaneye sevk edilmesi gereken yabancıların sevkinin gerçekleştiği Merkez İdaresi tarafından ifade edilmiştir.

71. Yabancıların Merkeze teslimi öncesinde ilgili kolluk personeli tarafından yabancıların genel muayenesinin yaptırıldığı belirtilmiştir.

72. Merkezde sağlık personelinin görev yaptığı saatlerde acil sağlık hizmetinin bu birimlerce yerine getirildiği, sağlık personelinin bulunmadığı vakitlerde vardiya amirince derhal 112 Acil Sağlık Birimi ile iletişime geçildiği ve onların direktifleriyle hareket edildiği, 112 Acil Sağlık Biriminin acil bir durum görmediği durumlarda merkezde bulunan araç ile jandarma personelinin sevk ve korumasında hastanenin acil birimine hastanın kabulünün sağlandığı,

ambulansın gerekli görülmesi halinde ise bu hizmetin İl Sağlık Müdürlüğüne yerine getirildiği belirtilmiştir. Ancak, ziyaret tarihinden bir gün önce (19.10.2022) ayağa kalkamayacak durumda olan bir yabancının hastaneye sevkini yapılmadığı görüşmeler sırasında belirtilmiş, bu görüşmenin sonunda idareye durum iletilmiş ve ayağa kalkamayacak durumda olan hastanın hastaneye gönderilmesi sağlanmıştır.

73. Revirde acil müdahale için ve gözlemlenen/tanı konan hastalıklar için yeterli ilaç ve tıbbi gereç genel olarak mevcuttur. Acil müdahale ve tanı için gerekli olan Elektrokardiyografi (EKG), kardiyak defibrilatör, tansiyon aleti, nebulizatör, oksijen tüpü, bebek tartısı bulunmakta ve bu cihazlar çalışır durumdadır. Ancak bazı acil durumlarda tanı ve tedavi işleyişi için gerekli olan pulse oksimetre eksikliği bulunmaktadır.

74. Hastaneye sevk olacaklar Merkez'de bulunan hekim tarafından belirlenmektedir. Merkez hekimi sadece hastaneye çıkacak hastaların bildirimini yapmakta, hastaneye ne zaman gidileceği idare ve jandarma kararına bağlı olarak belirlenmektedir. Son zamanlarda hekimin idareye yaptığı geri bildirimlerle bu sorunun azalmaya başladığı ifade edilmiştir.

75. Tanısı konulan ve reçetesi düzenlenen hastaların ilaçları temin edildikten sonra hekim tarafından güvenliğe teslim edilmektedir. Heyet hekimi görüşüne göre; revire yapılan ardışık başvuruların bulunması nedeniyle ilaçlar yeterli olarak verilemeyebilecektir.

76. Merkezde yapılan görüşmelerde, cilt döküntüsü şikayeti olan birçok yabancıya rastlanmıştır. Lezyonlar ve şikâyetler incelendiğinde ön planda skabiyez salgını boyutunda değerlendirilebilecek bir sorun bulunmaktadır. Cilt döküntüsü olan hastaların bir kısmında skabiyez ile birlikte çeşitli bakteriyel ve fungal cilt enfeksiyonlarının da eklenmiş olabileceğine dair belirti ve bulgular mevcuttur.

77. Merkez hekimi ile yapılan görüşmede; genel olarak benzer kişilerin sağlık şikâyetleri için revire geldiği, kendini ifade etme konusunda geri planda kalanların revire ulaşamadığı belirtilmiştir. Öte yandan Merkezde yaşanan cilt enfeksiyonları ile üst solunum yolu enfeksiyonlarının sıklığı göz önünde bulundurulduğunda hekim ve bir hemşirenin vakaların hepsine yetişmesi mümkün görülmemektedir.

78. Merkezde dental rahatsızlıklar sıklıkla görülmektedir. Adalara yapılan ziyaretlerde yabancıların barındırıldıkları odalarda dental hijyen gereçleri görülmemiştir.

79. Dental rahatsızlıklar için revire başvuranlara reçeteler düzenlenmektedir. Ancak mülteciler diş tabibi görmediklerini belirtmektedir. Kullanılan ilaçlar çoğu vaka için yeterli olsa da bir diş tabibi tarafından tedavileri yapılmadığı müddetçe söz konusu tedaviler geçici bir önlem olarak kalacaktır.

80. Cilt enfeksiyonu olan bazı kişiler adalardan ayrı bir kısımda bulunan konteynirlarda tutulmaktadır. Karantina önlemi kapsamında değerlendirilebilecek bu durum konteynirlerin fiziki şartlarının elverişsizliği nedeniyle hastalıkların tedavisinin gerektiği gibi yapılamamasına neden olmaktadır.

81. Psiko-sosyal serviste görevli sosyal çalışmacının izinli olması nedeniyle görüşme gerçekleştirilememiştir. Ancak psiko-sosyal servis hizmetlerine ilişkin bilgilere dosya incelemeleri ve diğer kurum personeli ile yapılan görüşmeler neticesinde erişilmiştir.

82. Ziyaret tarihi itibarıyla son 4 aydır psiko-sosyal servis tarafından mesleki çalışma ve gözlem yapılmamıştır.

83. Merkezde çok fazla sirkülasyon olması nedeniyle psiko-sosyal destek bağlamında bireysel çalışma veya grup çalışması yapılamamaktadır.

84. Yabancıların merkeze kabulü esnasında psiko-sosyal destek personeli tarafından, yabancıyı tanımak, durum ve risk değerlendirmesi yapmak, acil ihtiyaçları tespit etmek ve kişinin merkeze uyumunu kolaylaştırmak amacıyla, her yabancıya Ön Değerlendirme Formu uygulandığı belirtilmiştir. Bu değerlendirme neticesinde hassas durumda olan kişilerin tespit edildiği, detaylı görüşmeleri ve biyopsikososyal takiplerinin sağlandığı ifade edilmiş, fakat her yabancıların dosyasında münferit bir “Ön Değerlendirme Formu” bulunmadığı görülmüştür.

85. Ön değerlendirme sonrası ihtiyaç duyulması halinde tekrar görüşme yapılmaktadır. Bu görüşme sırasında “Detaylı Değerlendirme Formu” kullanılmaktadır. Ancak değerlendirme sonrasında göçmenlerin takibi yapılmamaktadır. Diğer yandan bahse konu değerlendirme sonrasında psikiyatriye sevk edilmesi gerektiği tespit edilmiş kişilerin hastaneye sevki noktasında sorunlar yaşanmaktadır.

86. Madde geçmişi olan bir yabancı ile görüşmede; yabancıların hastaneye sevklerinin sağlanmadığını ifade etmesi üzerine yapılan belge incelemesinde, yabancıların değerlendirme formuna psiko-sosyal desteğe ihtiyacı bulunmadığı tespitinin işlendiği anlaşılmıştır.

87. Merkez’de yabancıların motivasyonunu ve psikolojik iyilik halini korumaya yönelik hiçbir sosyal ve kültürel faaliyet yapılmamaktadır.

88. Merkezin konumu itibarıyla şehrin dışında olması, fiziksel şartlarının sosyal, kültürel, sportif faaliyetler için uygun olmayışı, yabancıların aileleriyle iletişim kurmasının oldukça güç olması sebepleriyle yabancılarda ruhsal çöküntü gözlemlenmiştir.

89. Yapılan görüşmeler esnasında bir yabancıların kendisini asmak suretiyle intihar girişiminde bulunduğu iddiası alınmıştır. Bu iddia doğrultusunda, intihar girişiminin tarih ve saati öğrenilerek kamera kayıtları incelenmiştir. Olay akşam saatlerinde gerçekleşmiştir. İntihar girişimi sonrası, psiko-sosyal servisin aktif olarak hizmet vermemesi nedeniyle İl Göç Uzman

Yardımcısı olarak görev yapmakta olan personel tarafından bu konunun takibi sağlanmıştır. Diğer yandan Merkez içerisinde kendisini kesici araçlarla çizerek yaralayan yabancılar da bulunmaktadır.

3.5. BESLENME

90. Merkezde bulunan 10 adet adanın her birinde yemekhane olarak kullanılan bir çadır bulunmaktadır.

91. Yemeklerin temin edildiği firmanın, menü planlaması için ay ortasına kadar taslak menü gönderdiği, gıda mühendisleri tarafından menüdeki her öğünün kalori değerleri ve şartnameye uygunluk durumlarının değerlendirildiği, son haline getirilen menünün Merkez Müdürü onayının ardından yemek firmasıyla ay bitmeden paylaşıldığı belirtilmiştir.

92. Yabancılar sabah (08.30-09.30), öğle (12.30-13.30) ve akşam yemeği (17.30-18.30) şeklinde olmak üzere günde 3 öğün yemek sunulduğu ve günde iki defa çay verildiği belirtilmiştir.

93. Merkezde kadrolu bir gıda mühendisi görev yapmaktadır. Günlük yemekhane kontrol formuyla ürünlerin gramaj, sıcaklık, kalori değerleri ve organoleptik (koku tat vb.) özelliklerinin kayıt altına alındığı, ayrıca her öğünde verilen bütün çeşitlerin ayrı ayrı olmak üzere numune poşetleriyle +4 c derecede en az 72 saat boyunca muhafaza altına alındığı idarece belirtilmiştir.

94. Temiz içme suyuna erişimin yemekhanede bulunan arıtma cihazlarından 7 gün 24 saat sağlandığı belirtilmiştir. Ancak Merkez İdaresinden temin edilen İğdır Halk Sağlığı Laboratuvarı Su Analiz Raporu'na göre içme-kullanma suları numuneleri için sonuçlar, 17.02.2005 tarihli ve 25730 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan İnsani Tüketim Amaçlı Sular Hakkında Yönetmelik'e göre suda tespit edilen "Koliform Bakteri" parametleri yönünden uygun değildir.

95. Merkezde kantin bulunmamaktadır.

3.6. SOSYAL FAALİYETLER, GÜNLÜK YAŞAM VE EĞİTİM

96. Merkez adalar içerisine kurulu konteynırlardan oluştuğundan yabancılar havalandırma imkânından istedikleri zaman yararlanabilmektedir.

97. Merkezde kütüphane bulunmamaktadır.

98. Merkezde bir adet dinlenme odası bulunmaktadır. Odada televizyon, tenis masası ve yabancıların oturabilecekleri bir koltuk bulunduğu görülmüştür.

99. Merkezde spor salonu bulunmaktadır. Ancak yabancılarla yapılan görüşmelerde spor salonunun kullanılmadığı belirtilmiştir.

100. Merkezde herhangi bir eğitim faaliyeti ve sosyal faaliyet yapılmamaktadır.

3.7. DIŞ DÜNYA İLE İLETİŞİM

101. Merkezde bulunan her adada bir adet olmak üzere toplam 10 adet ankesörlü telefon bulunmaktadır. Telefon kartlarının kullanım hakkı süresi yurt içi ve yurt dışı aramalarına göre farklılık göstermektedir.

102. Yabancıların ikinci dereceye kadar aileleri ve akrabaları ile yüz yüze görüşebildiği, görüşme sıklığı ile alakalı herhangi bir sınırlamada bulunulmadığı, ayrıca ortak alanlarda bulunan ankesörlü telefonlar ile de yakınları ile iletişim kurabildikleri Merkez İdaresi tarafından belirtilmiştir.

103. Yabancıların resmi mesai saatlerinde avukatları ile görüşebildiği belirtilmiştir. Diğer yandan işlemin gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, yabancıların veya avukatının talebi üzerine resmi mesai saatleri içerisinde notere erişim sağlanabildiği belirtilmiştir.

104. Yabancıların sivil toplum kuruluşları ile telefon aracılığıyla iletişim kurabilmelerinin mümkün olduğu, sivil toplum kuruluşlarının bizatihi kendileri gerekli izinleri aldıkları takdirde Merkezi ziyaretleri esnasında görüşme yapabileceği belirtilmiştir.

105. Konsolosluk telefon numaralarının yabancılar ile paylaşıldığı, yabancıların konsolosluk çalışma saatlerine uygun olacak şekilde telefonla veya Merkeze ait iletişim araçlarıyla konsolosluk yetkilileriyle iletişim kurabildiği belirtilmiştir. Ancak, Merkezde kalan birçok yabancı yakınlarıyla, avukatıyla veya konsoloslukla görüşemediğini, belgelerini sunma konusunda iletişim sorunu yaşadığını ifade etmiştir.

106. Merkezde yabancı sayısının çok olması ve sınırlı sayıda telefon olması sebepleriyle her yabancı için günlük en fazla 5 dakika telefon görüşmesi hakkı tanındığı idare ve yabancılar ile yapılan görüşmelerde ifade edilmiştir.

107. Merkezde 1 adet avukat görüşme odası ve 1 adet de avukat bekleme odası mevcuttur. Bu odalarda sabit telefon hatları bulunmakta, bu telefonlarla, avukatların yabancıyla dil bariyeri yaşamaması halinde, Baro Tercüme Hattına ulaşımı kolaylıkla sağlanmaktadır.

108. Avukata erişim ve adli yardım mekanizmasından yararlanmaya ilişkin 2021 ve 2022 (ziyaret tarihine kadarki dönem) yıllarına ait sayısal istatistikler aşağıdaki gibidir:

		2021	2022
Avukata Erişim	Merkeze Gelen Avukat Sayısı	42	61
	Avukatı ile Görüşen Yabancı Sayısı	789	242

	Yabancıların Avukatı ile Yaptığı Toplam Görüşme Sayısı	1215	301
Adli Yardım	Adli Yardım Talep Eden Yabancı Sayısı	5	10
Mekanizması	Adli Yardım Kapsamında Avukata Erişen Yabancı Sayısı	5	10

109. Merkezde kalan yabancılar ile yapılan görüşmelerde Merkeze girişte kendilerine herhangi bir bilgilendirmenin yapılmadığını, avukat hakkından sadece maddi durumu iyi olan yabancıların yararlanabildiğini iddia edenler olmuş ve bazı yabancıların adli yardım kapsamında avukatlık hizmeti ve idari gözetim kararına itiraz süreci hakkında fikir ve bilgi sahibi olmadıkları gözlemlenmiştir.

3.8. GÜVENLİK

110. Merkezin iç güvenliği jandarma personeli ve özel güvenlik personeli aracılığıyla; dış güvenliği ise sadece jandarma personeli aracılığı ile sağlanmaktadır.

111. Merkezin girişinde turnikeli geçiş sistemi; idari birimler ve yabancıların kullandığı birimler arasında güvenli geçiş yerleri bulunmaktadır.

112. Adaları çevreleyen 6 metre yüksekliğinde duvar ve duvar üzerinde tel örgü bulunmaktadır. Tel örgülerin üzerinde ise jiletli tel yer almaktadır.

113. Yabancıların firar girişiminin engellenmesi ve olası bir firar durumunun tespiti için Merkezde sabah, akşam ve vardiya değişimlerinde güvenlik görevlilerince sayım yapıldığı belirtilmiştir. Bu sürecin devir-teslim tutanağı ile takip edildiği, arananların üstleri ve odalarında üç çeşit aramanın aşağıda belirtilen ve merkez müdürlüğünce belirlenen zamanlarda yapıldığı ifade edilmiştir.

a) Aylık Habersiz Arama: İlgili ayın herhangi bir gününde olmak üzere Merkez Müdürlüğünce belirlenen periyotlarla ve gerek görülen zamanlarda, oda ve adalarda arama yapılmaktadır. Aramayı yeterli sayıda kolluk personeli gözetiminde güvenlik görevlisi, Merkez Müdürü veya Merkez Müdürlüğü personeli refakatinde yapmaktadır.

b) Aylık Detaylı Arama: Her ayın son haftasında, güvenlik görevlilerince kolluk gözetiminde barınanların üst, eşya ve oda araması yapılmaktadır. Aramalar sırasında Merkez Müdürü veya Merkez Müdürlüğü personeli de hazır bulunmaktadır. Arama sonucunda oluşturulan tutanak, aramayı yapan güvenlik görevlisi, genel kolluk personeli ve Merkez Müdürü veya Merkez Müdürlüğü personeline imza altına alınmaktadır. Arama tutanakları resmi yazı ile Başkanlığa iletilmektedir.

c) Önleyici Arama: Merkeze giriş ve çıkışlarda yabancıların üst ve eşyasında güvenlik görevlilerince kolluk personeli gözetim ve denetiminde önleyici arama yapılmaktadır. Bu

kapsamda Merkeze giriş ve çıkışlarda lüzum görülmesi durumunda ayrıntılı dedektör ve x-ray cihazları ile arama gerçekleştirilmektedir.

114. Merkezde 152 adet güvenlik kamerası bulunmakta, bunların 144'ü aktif kayıt yapmaktadır. Her adada 4 kamera bulunmaktadır. Kamera İzleme Odasında en az 2 personel görev yapmaktadır.

115. Güvenlik kamera kayıtlarının 6 ay süreyle tutulduğu, kayıtların aksamadan devam edebilmesi için 1 adet jeneratör bulunduğu, kamera arızası durumlarında yıllık sözleşme imzalanan bilişim firması ile iletişime geçilerek kısa sürede arızaların giderildiği belirtilmiştir.

116. Merkezde çıkabilecek olaylara ilişkin (doğal afet, yangın, isyan vb.) her sene yenilenen ve onayı Valilikçe verilen müdahale planları bulunduğu ifade edilmiştir.

117. Her adada yangın alarm sistemi bulunduğu belirtilmiştir.

4. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

4.2. DEĞERLENDİRMELER

118. Türkiye, 1951 Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin BM Sözleşmesi'ne (Cenevre Sözleşmesi) ve 1967 Protokolü'ne taraftır. Bu kapsamda, Cenevre Sözleşmesi'ndeki coğrafi sınırlamayı korumaya devam etmekte ve Avrupa dışında meydana gelen olaylar nedeniyle, mülteci tanımındaki şartlara haiz olduğunu iddia ederek, üçüncü ülkelere iltica etmek üzere Türkiye'den uluslararası koruma talebinde bulunmak isteyen göçmenler için en çok tercih edilen ülkeler arasında bulunmaktadır. Bu durumun bir sonucu olarak; Göç İdaresi Başkanlığının 22.12.2022 tarihli istatistiklerine göre 2022 yılının belirtilen tarihine kadar Türkiye sınırları içinde 278.313 düzensiz göçmen yakalanmıştır. Diğer yandan, geçici koruma kapsamındaki göçmenlerin sayısı göz önünde bulundurulduğunda, Türkiye'nin bölgedeki göç yükünü taşımaya devam ettiği görülmektedir. Bahse konu sorumluluk nedeniyle, Türkiye, uluslararası standartlarla uyumlu etkili bir ulusal göç sistemi oluşturmak için yasal ve kurumsal reformlar yapmayı sürdürmektedir.

119. TİHEK'in ulusal önleme mekanizması kapsamında yürüttüğü faaliyetlerin temeli ziyaret edilen kurumlarla pozitif yönde geliştirilecek bir iletişim doğrultusunda işbirliği esasına dayanmaktadır.⁵ Bu kapsamda Merkez İdaresi işbirliğine açık bir tutum göstererek ziyaretin standartlara uygun şekilde yapılmasına katkı sağlamıştır.

4.3. TAVSİYELER

⁵ TİHEK, Akyurt Geri Gönderme Merkezi Ziyaret Raporu, Rapor No: 2020/20, para. 85.

4.3.1. Merkez İdaresine Yönelik Tavsiyeler

120. Merkez İdaresi ile ziyaret sırasında yapılan görüşmelerde edinilen bilgiler ile Merkez İdaresi'nden temin edilen bilgi ve belgeler aracılığıyla erişilen verilerin örtüşmediği hususlar bulunmasından hareketle; görüşmelerde tarafımıza sözlü olarak sunulan bilgiler ile yazılı bilgiler arasında tutarlılığın sağlanması,

121. Yabancıların Merkeze kabulü sırasında hukuki durumları ve hakları konusunda detaylı bilgilendirilmesi, bu kapsamda Merkezde bulunan adaların tamamına yabancıların adli yardım kapsamında avukatlık hizmeti ve idari gözetim kararına itiraz süreci başta olmak üzere diğer hakları ile hak arama yollarına ilişkin bilgiler içeren afişlerin, Merkezde barındırılan yabancıların konuştuğu diller göz önünde bulundurularak uygun yerlere asılması,⁶

122. Yabancıların kimlik bilgilerini içeren belgesi bulunmadığı durumlarda, yabancıların 18 yaşının altında olduğunu iddia etmesi ve yabancıların fiziki görünüşünün de bu iddiayı desteklemesi durumlarında acilen yaş testinin yapılması, bu sırada yabancıların Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının ilgili birimlerinin gözetiminde tutulması,⁷

123. Yabancıların kâğıt ve kaleme ulaşmasının sağlanabilmesi için imkânlar dâhilinde kâğıt ve kalem dağıtımını yapılması veya yabancıların satın alabilmesi için dış kantin benzeri bir uygulamaya başvurulması,⁸

124. Merkezde standartlara uygun yumuşak oda oluşturulması ve bu odanın kameralar aracılığıyla sürekli izlenmesi,

125. Bölmelere ayrılmış olan odalarda barındırılan yabancı sayısının imkânlar dâhilinde standart hale getirilmesi, yatak eksikliği nedeniyle mevcut yatakların dönüşümlü kullanımı sorunu yaşanan bölmelerde bu sorunun çözüme kavuşturulması,

⁶ AİÖK, Türkiye 2017 Ziyareti [CPT/Inf (2020) 22] 13], para. 71: “Tüm geri gönderme merkezlerinde, yabancı uyrukluların merkeze kabulü sırasında hakları konusunda bilgilendirilmeleri ve bildirim formlarının bir nüshasının yabancılarımıza verilmesi gerekmektedir. Yabancı uyruklu kişilerin okuma yazma bilmemesi veya formun ilgili dilde olmaması durumlarında tercüman yardımıyla yabancılarımıza hakları konusunda bilgi verilmelidir.”

⁷ BM Çocuk Hakları Komitesi, Genel Yorum 3/2017/22, Para 32(h): “Devletin yargı yetkisi dâhilindeki sınır kontrollerinde ve diğer göç kontrol prosedürlerinde çocukların derhal tespit edilmesi ve çocuk olduğunu iddia eden herkesin bu şekilde muamele görmesi, derhal çocuk koruma makamlarına ve diğer ilgili hizmetlere yönlendirilmesi ve bir vasi atanması sağlanmalıdır.” Avrupa Konseyi: “Çocuklar yalnız bir şekilde yetişkin olarak tanımlandıklarında, ciddi bir haksızlık riski oluşturan, savunmasızlıklarını artıran ve refah hizmetlerine ve desteğine, eğitime, yasal temsil için finansmana ve aile birleşimine erişim yeteneklerini etkileyen bir statüye hapsolurlar.” (Age Assessment for Children in Migration: A human rights-based approach, Avrupa Konseyi, 2019, s.7)

⁸ AYM, Yusuf Ahmed Abdelazim Elsayad Başvurusu, Başvuru No: 2016/5604, para. 66: “Dolayısıyla başvurucuların kötü muamele iddialarını resmî makamlar önünde usulüne uygun şekilde ileri sürebilmelerinde destek sağlayacak kişilere (avukat, doktor, aile fertleri vb.) veya materyallere (kalem, kâğıt, mevzuat, sözlük, internet vb.) erişimlerinin tamamen engellenmesi etkili başvuru hakkının ihlaline neden olabilir. Bu engelleme ilgili mevzuatın yetersizliğinden kaynaklanabileceği gibi somut olay kapsamında yetkili makamların keyfi tutumlarına bağlı olarak da gerçekleşebilir.”

- 126.** Isınma için elektrikli konvektör ısıtıcı bulunmayan bölmelere ısıtıcı verilmesi,
- 127.** Konteynırların yalıtımlı olmaması nedeniyle kışın çok soğuk olduğu dönemlerde talep edilmesi halinde ek battaniye verilmesi,
- 128.** Tuvalet ve duş alanları ile lavaboların belirli aralıklarla temizlenmesi, iki haftada bir verilen sabun ve şampuanın miktarının imkânlar ölçüsünde arttırılması, bu şekilde skabiyez ön planda olmak üzere diğler bulaşıcı cilt enfeksiyonlarının önlenmesi,
- 129.** Yabancıların büyük çoğunluğunun sıcak suya erişemediğini ifade etmesi göz önünde bulundurularak sıcak su tesisatının kapasiteye cevap verecek şekilde yeniden yapılandırılması,
- 130.** Merkezde kalan yabancıların mevsim koşullarına uygun olmayan kıyafetler ve yatak örtüleri kullandığı göz önünde bulundurularak kışlık kıyafetlerin ve kış koşullarına uygun kalın yatak örtülerinin sağlanması,
- 131.** Revirde acil durumlarda tanı ve tedavi işleyişi için gerekli olan pulse oksimetre eksikliğini giderilmesi,
- 132.** Dental rahatsızlıkların önüne geçilmesi için yabancılara diş macunu ve diş fırçası gibi dental hijyen malzemeleri verilmesi,
- 133.** Psiko-sosyal servis tarafından mesleki çalışma ve gözlem faaliyetlerin planlı bir şekilde yapılması,⁹
- 134.** Merkeze ilk kabul sırasında yabancılar ile görüşmeler yapılmasına karşın her yabancının dosyasında münferit bir “Ön Değerlendirme Formu” bulunmaması bir eksiklik olarak değerlendirildiğinden her yabancı için “Ön Değerlendirme Formu” hazırlanarak dosyalarına eklenmesi,
- 135.** Yabancıların motivasyonunu ve psikolojik iyilik halini korumaya yönelik sosyal ve kültürel faaliyetler yapılması,
- 136.** İçme ve kullanma sularının 17.02.2005 tarihli ve 25730 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan İnsani Tüketim Amaçlı Sular Hakkında Yönetmelik doğrultusunda teknik ve hijyenik şartlara uygunluğunun ve kalite standartlarının sağlanması,
- 137.** Yabancıların kitap ve gazete gibi basılı yayınlara erişiminin sağlanması,
- 138.** Tüm yabancılara yönelik sportif aktiviteler dâhil olmak üzere belirli aralıklarla eğitim ve sosyal faaliyetlerin yapılması,¹⁰

⁹ AİÖK Standartları [CPT/Inf/E (2002) 1 - Rev. 2010] s. 55, para. 31: “İdari gözetim altında bulunanlar için tüm gözetim tesislerinde tıbbi bakıma erişim sağlamalıdır. İdari gözetim altında bulunanların fiziksel ve psikolojik durumlarına özel dikkat gösterilmelidir.”

¹⁰ AİÖK, 30. Genel Rapor’dan Alıntı [CPT/Inf(2021)5] para 76: “Amaca yönelik faaliyetlerden (iş, eğitim, spor, eğitim vb.) oluşan tatmin edici bir program, tutulanların esenliği için çok önemlidir.”

139. Ankesörlü telefon sayısının yetersiz olduğu göz önünde bulundurularak telefonla görüşmelerin aksamadan yapılması için yeni ankesörlü telefonların tahsis edilmesi,

140. Yakınlarıyla, avukatıyla, konsoloslukla görüşme veya belgelerini ilgili makamlara sunma konusunda yabancıların yaşadığı sorunların çözüme kavuşturulması,¹¹

4.3.2. Göç İdaresi Başkanlığına Yönelik Tavsiyeler

141. “İdari Gözetim Altında Bulunan Yabancıların Disiplin Süreci” ile ilgili cezai işlemler hakkında mevzuat çalışmasının hızlandırılarak mevzuat boşluğu nedeniyle yaşanabilecek olumsuzlukların önüne geçilmesi,¹²

142. Merkezde kötü muamele tespitinden hareketle, güvenlik personeline Birleşmiş Milletler’in İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı, Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi İçin El Kılavuzu (İstanbul Protokolü) eğitimi dâhil olmak üzere kötü muamele eğitimi verilmesi ve kötü muameleye karşı etkin tespit ve şikâyet mekanizması oluşturulması,¹³

143. Merkezin fiziksel koşullarının standartların uzağında olmasından hareketle, yeniden yapılandırılması veya yeni bir yerleşkenin inşa edilmesi,

144. Revirde bir hekim ve bir hemşire bulunmasının sağlık hizmetlerinin sunumunu güçleştireceğinden hareketle, Merkez mevcudu göz önünde bulundurularak revir personeli sayısının arttırılması,

4.3.3. İçişleri Bakanlığına Yönelik Tavsiyeler

¹¹ AİÖK, Türkiye 2017 Ziyareti [CPT/Inf (2020) 22] 13], para. 78 “Komite, tüm geri gönderme merkezleri tarafından, yoksul göçmen tutulanların aileleriyle temas hakkından etkili bir şekilde yararlanabilmelerini sağlamak için adımlar atılmasını tavsiye etmektedir.” [CPT/Inf (2020) 22] 13], para. 73: “Tüm geri gönderme merkezlerinde, avukatlık ücretini ödeyemeyen yabancı uyruklular için adli yardım sağlanması da dâhil olmak üzere avukatlık hizmetlerinden etkili bir şekilde yararlanılması için uygun adımların atılması tavsiye edilmektedir.”

¹² AİÖK, 19. Genel Rapor’dan Alıntı [CPT/Inf (2009) 27], para. 88: “Özgürlüğü kısıtlayıcı tüm merkezlerde açık ve net bir iç yönetmeliğin olması, gerek yasa dışı göçmenler gerekse personel için yararlıdır. Bu kuralların farklı dillerde hazırlanıp mevcut hale getirilmesi önemlidir. İç yönetmelik, yapısı gereği öncelikle bilgi verici olmalı ve tutukevindeki günlük yaşamla ilgili mesele, hak ve görevleri en geniş yelpazede ele almalıdır. İç yönetmelik ayrıca disiplin prosedürlerini içermeli ve tutuklulara işledikleri iddia edilen ihlal konusunu öğrenme ve empoze edilen tüm yaptırımlara karşı bağımsız bir merciye müracaat etme hakkı sağlamalıdır. Bu tür bir yönetmeliğin bulunmadığı yerde gayriresmi (ve kontrolsüz) bir disiplin sisteminin gelişmesi riski vardır.”

¹³ AYM, Y.K. Başvurusu, Başvuru No: 2016/14347, para. 79: “Anayasa’nın kimseye işkence ve eziyet yapılmayacağı ve kimsenin insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir ceza veya muameleye tabi tutulamayacağını hüküm altına alan 17. maddesinin üçüncü fıkrası, demokratik toplumların en temel değerlerinden birini koruma altına almaktadır. Mutlak bir nitelik taşıyan kötü muamele yasağının mağdurların eylemi veya yetkililerin saiki ne olursa olsun ihlal edilmemesi gerekir. Anayasa’nın 15. maddesinin ikinci fıkrası gereğince savaş, seferberlik, sıkıyönetim veya olağanüstü hâllerde dahi bu yasağın askıya alınmasına izin verilmemiştir.”

145. Adli yardım kapsamında avukatlık hizmeti, idari gözetim kararına itiraz süreci ve uluslararası koruma başvuru prosedürü konularında avukatlara yönelik bilgilendirici seminerler verilmesi yoluyla yabancıların adli yardıma erişim süreçlerinin kolaylaştırılmasına yardımcı olunması,¹⁴

hususları tavsiye edilmektedir.

¹⁴ TİHEK, Antalya Geri Gönderme Merkezi Ziyaret Raporu, Rapor No: 2022/23, para. 108.

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

29.03.2023

KARŞI OY GEREKÇESİ

Karar Adı : İçdir Geri Gönderme Merkezi Ziyaret Raporu
Karar Numarası : 2023/282

Ulusal Önleme Mekanizması görevi kapsamında alıkoyma yerlerine düzenli ve habersiz ziyaretler yapılmasının temel amacı; alıkonanların insan haklarına saygı gösterilip gösterilmediğini izlemek ve ihlallere, özellikle işkence ve diğer kötü muamele biçimlerine karşı caydırıcı olmaktır.

Yapılan ziyaretler aynı zamanda alıkoyma koşullarının (altyapı, su, sıhhi tesisat ve hijyen dahil) değerlendirilmesini, sağlık bakımının yeterlilik ve uygunluğunun; insan haklarına ve kanuni güvencelere uyulmasını ve korunmasını, olası işkence ve diğer kötü muamele biçimlerinin izlenmesini ve tespit edilen hususların belgelenmesini gerektirir.

Ancak söz konusu raporda; alıkonanlar tarafından ifade edilen önemli iddialarla ilgili olarak Kurum yönetiminden bilgi istenmeden veya konuya ilişkin belgeler incelenmeden tespit ve tavsiyede bulunulduğu anlaşılmıştır. Söz konusu iddiaların gerçekliği, idare tarafından yapılan uygulama ve idari tedbirlerle ilgili herhangi bir inceleme ya da bilgi talebinde bulunulmadan, iddiaların doğru kabul edilerek hüküm verilmesi kabul edilebilir bir durum değildir. Kaldı ki Kurumumuz tarafından bu tür yerlere gerçekleştirilen daha önceki ziyaret raporlarında, alıkonulanlar tarafından iddia edilen konulara ilişkin idareden bilgi alındıktan veya ilgili belgeler incelendikten sonra bir değerlendirmede bulunulmuş iken, bu rutin uygulamadan vazgeçildiği görülmüştür. Dolayısıyla sayın çoğunluğun kararına katılamıyorum.

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.